

KRŠĆANSKI ŽIVOT OPEČAĆEN DAROM DUHA U SAKRAMENTU POTVRDE

Doc. dr. Anton TAMARUT, Zagreb

Sažetak

Potaknut pastoralnim smjernicama Hrvatske biskupske konferencije na početku trećeg tisućljeća »Na svetost pozvani«, autor se ovim radom uključuje u promišljanje sakramenta potvrde, i to prvenstveno što se tiče njegove teološke istine, no ne zaobilazi, makar u nešto manjem dijelu, naglasiti također važnost planski organizirane i temeljite pripreve za potvrdu. U tome polazi od uvjerenja da je jasnoća i bogatstvo teološkog sadržaja itekako bitna, te da u mnogome pomaže, kako u ispravnoj motivaciji za sakrament, tako i u samom organiziranju i dinamici njegove pripreme.

Autor ima prvenstveno pred očima mlade ljude koji su kao mala djeca primili sakrament krštenja i kojima bi u pripremi za sakrament potvrde trebalo pomoći da u sebi otkriju »skriveno blago« kraljevstva Božjega, »dragocjeni biser« koji je u njih položen sakramentom krštenja. Sakrament potvrde trebao bi prema autorovu mišljenju prije svega biti slavlje u kojem se u snazi Duha očituje radost i zanos vjere, sreća zbog otkrivenog blaga, ali i slavlje s kojim počinje novi život utemeljen na otkriću »dragocjenog bisera«, život »dostojan Gospodina«, plodan svakim dobrim djelom; život otvoren daljnjem rastu u spoznaji Božjoj (Kol 1, 10). Iz osobno doživljenog iskustva Života koji nam se očitovao, nastaje neodoljiva nutarnja potreba da za taj Život svjedočimo; imamo, naime, neodoljivu osobnu potrebu da i druge pozovemo u zajedništvo s nama, odnosno u zajedništvo s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom (1Iv 1, 2-4).

Odgovornost, odnosno, suodgovornost koju sakramentom potvrde osobno i svjesno prihvaćamo u Crkvi, odnosno za Crkvu i za njezino apostolsko poslanje u svijetu ne dolazi po izvanjskom i nametnutom nalogu, nego prvenstveno proizlazi iz neodoljive snage Duha kojim smo iznutra »zahvaćeni od Krista« (Fil 3, 12) i opremljeni za »djelo služenja«, osposobljeni da izgrađujemo Tijelo njegovo koje je Crkva (Ef 4, 12; Kol 1, 24) i budemo »sol zemlje« i »svjetlost svijeta« (Mt 5, 13-14), kvasac u društvu i u svijetu u kojem živimo (Mt 13, 33).

Ključne riječi: Potvrda, Duh Sveti, Crkva, radost, (su)odgovornost, apostolat, svjedočenje, zajedništvo.

Uvod

U pastoralnim smjernicama Hrvatske biskupske konferencije na početku trećega tisućljeća *Na svetost pozvani* među ostalim se u svezi s pripremom na sakra-

mente kaže, kako se oni slave i pripremaju bez pravoga navještaja riječi Božje, a to znači »bez prave pripreme i raspoloživosti«, te se tako događa da »mnogi kršćani primaju nešto i sudjeluju u nečemu što ne razumiju i ne poznaju.«¹ Kada je o sakramentu potvrde riječ konstatira se činjenica da on »mnogima ne predstavlja poticaj za potpunije i aktivnije uključivanje u život i poslanje Crkve.«² Ističe se kako bi priprema upravo trebala biti usmjerena »prema odgoju zrelih kršćana koji će u svojim životnim pozivima i situacijama biti svjedoci Krista Uskrsloga i Duha što ga primaju.«³ Biskupi se ne upuštaju u nabranje i u analizu razloga zbog kojih sakrament potvrde očito ne donosi očekivane plodove, no ipak im se čini da je »glavni problem u posredovanju iskustva življenoga kršćanstva«⁴, te stoga, ne omalovažavajući važnost vjerskih istina, smatraju da u sakramentalnoj katezezi i uopće u vjerskom odgoju, jači naglasak treba staviti na »osobno iskustvo vjere, odnosno, na bliskost i tješnje sjedinjenje s Isusom Kristom, na živu prisnost s Duhom Svetim, s njegovim djelom, darovima i pozivima, na radostan rast djece Božje u svetosti i crkvenom zajedništvu, kao i na preuzimanje apostolske odgovornosti u životu crkvene zajednice.«⁵

Potaknuti upravo spomenutim pastoralnim smjernicama naših biskupa ovim radom smo se htjeli uključiti u promišljanje sakramenta potvrde, prvenstveno, što se tiče njegove teološke istine, no nismo mogli izbjeći, makar u nešto manjem dijelu, naglasiti važnost planski organizirane i temeljite pripreme na potvrdu. Pred očima imamo posebno mlade ljude koji su kršteni kao mala djeca i kojima bi u pripremi za sakrament potvrde trebalo pomoći da u sebi otkriju »skriveno blago« (Mt 13, 44) kraljevstva Božjega, »dragocjeni biser« (Mt 13, 46) koji je u njih položen sakramentom krštenja. Uvjereni smo da je jasnoća i bogatstvo teološkog sadržaja itekako bitna, te da u mnogome pomaže, kako u ispravnoj motivaciji za sakrament, tako i u samom organiziranju i dinamici njegove pripreme.

Osobni, svjesni i odgovorni *da* svome krštenju

Današnja teologija uglavnom ističe tri dimenzije sakramenta potvrde: kristološku, ekleziološku i individualno-antropološku dimenziju. Sakramentom potvrde ostvaruje se tješnja povezanost krštenika s Kristom, učiteljem, pastirom i sveće-

¹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Na svetost pozvani. Pastoralne smjernice na početku trećega tisućljeća*, Zagreb, 2002., br. 39.

² *Isto*, br. 45.

³ *Isto*.

⁴ *Isto*.

⁵ *Isto*, br. 39. U tom su dijelu uglavnom prenesene misli koje u svezi s pripravom za potvrdu donosi Katekizam katoličke Crkve, br. 1309.

nikom; krštenik se nadalje potpunije uključuje u Crkvu kao djelatni prostor Duha, kao i u njeno poslanje; konačno, sakramentalno slavlje potvrde je milosna prilika i zadaća da se slobodnom odlukom prihvati svoje krštenje. Dakako da su te tri dimenzije međusobno usko povezane, pri čemu treća dimenzija, čini se, danas ipak ima posebnu težinu.⁶

Poznato je kako je u prvim stoljećima kršćanstva Potvrda sačinjavala uglavnom jedinstveno slavlje s krštenjem, tvoreći s njime prema izrazu svetog Ciprijana »dvostruki sakrament«. Budući da se na Zapadu željelo biskupu pridržati dovršenje krsta, uvedena je praksa privremenog odvajanja ovih dvaju sakramenata.⁷ Vremensko odvajanje, odnosno rastavljanje potvrde od krštenja, smatra Sabine Pemsel-Maier, pokazalo se ubrzo ne samo kao praktično rješenje, nego i teološki opravdano, gotovo nužno.⁸ Naime, kada je krštenje djece postalo manje-više pravilo, pokazalo se, kako je povrh zastupničkog svjedočanstva vjere, potrebna također svjesna i osobna odluka za vjeru. A ta pak odluka trebala bi imati svoje mjesto upravo u slavlju sakramenta potvrde. Potvrda bi naime trebala biti osnaženje u vjeri i u pripadnosti crkvenom zajedništvu, te je u tom smislu ona prvenstveno punoljetni nastavak i dovršenje krštenja, osobna potvrda onoga što su ranije drugi umjesto nas prihvatili i posvjedočili. U tom pogledu priprava za Potvrdu, kako je istaknuto u Planu i programu *Župne kateheze u obnovi župne zajednice* koji su na prijedlog Hrvatske biskupske konferencije izradili Milan Šimunović i Bernardin Škunca, »treba otkriti mladom čovjeku Božji projekt za njegov život, omogućiti mu da osobno potvrdi svoj krsni savez, da osobno izrekne svoj odgovor i preuzme svoje mjesto u crkvenoj zajednici, na temelju karizmi koje ima, a sve to u vidu izgradnje Crkve.«⁹

Kada današnja teologija između ostalog sakrament potvrde ističe kao »sakrament punoljetnosti«, tada prema mišljenju Norberta Scholle, ima u vidu sljedeće: kao prvo, onaj tko je kršten kao dijete dobiva sada priliku da kao odrasla i punolje-

⁶ G. KOCH, Firmung, u: *Lexikon der katholischen Dogmatik*, ur. W. Beinert, Freiburg im Breisgau, 1987., str. 158.

⁷ KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, Hrvatska biskupska konferencija, Zagreb, 1994., br. 1290. O povijesti predaje i teologiji sakramenta potvrde kratki sažetak vidi u apostolskoj konstituciji pape PAVLA VI., *Divinae consortium nature de sacramento confirmationis*, u: *Enchiridion Vaticanum*, sv. 4., Bologna, 1985., str. 694-707. Komentar ove apostolske konstitucije, kao i teološko, liturgijsko i pastoralno tumačenje novog Reda potvrde koji je objelodanjen 13. rujna 1971. godine, vidi u: Ž. BEZIĆ, Novi obred krizme, *Bogoslovska smotra*, 32 (1972), br. 4, str. 329-335. O odnosu krštenja i potvrde vidi posebno u: N. BULAT, Suvremena teološka problematika sakramenta potvrde, *Služba Božja*, 17(1977), br. 3, str. 214-222.

⁸ S. PEMSEL-MAIER, *Grundbegriffe der Dogmatik*, München, 2003., str. 90.

⁹ ŽUPNA KATEHEZA U OBNOVI ŽUPNE ZAJEDNICE. PLAN I PROGRAM, Nacionalni katehetski ured - Hrvatska biskupska konferencija - Hrvatski institut za liturgijski pastoral, Zagreb - Zadar, 2000., str. 88.

tna osoba izgovori svoj osobni i odgovorni *da* vjeri koju je kao maloljetnik primio od roditelja; kao drugo, biskup polaganjem ruku potvrđuje da je potvrđenik sada sâm nositelj Duha te da treba i mora vršiti sva prava i dužnosti odraslog i punoljetnog kršćanina u Crkvi.¹⁰ U tom pogledu isti autor navodi mišljenje B. Häringa: »Potvrđeni krštenik treba kroz liturgiju i kroz cjelokupni crkveni život svoj poziv na punoljetnost i na punoljetnu odgovornost u Crkvi i u svijetu postupno sve bolje shvaćati i učiti ljubiti. Taj poziv odgovara kršćanskoj etici i moralnoj pedagogiji koje osposobljavaju za punoljetnu odgovornost te napuštaju sve neprikladne oblike pasivne etike poslušnosti.«¹¹ Na istom je tragu i napomena u planu i programu *Župne kateheze u obnovi župne zajednice*: »Ako se kaže da se netko 'krsti u vjeri Crkve', onda isto tako treba reći da se netko 'potvrđuje u zrelosti Crkve'«.¹²

Iza takva i slična shvaćanja »zrelosti« u kojoj se dijeli i prima sakrament potvrde mogu se prema mišljenju Norberta Scholle prepoznati obrisi novog shvaćanja, što znači biti kršćanin i što znači biti Crkva.¹³ Drugi vatikanski sabor, napominje on, opisuje Crkvu kao »Božji narod«. Time se ona ne određuje više kao maloljetno stado, kako se ponekad možda može dobiti dojam da s njome postupa hijerarhija, nego kao zajednica koja je na putu i u kojoj su svi kao braća i sestre jednaki. U tom narodu ne postoje na jednoj strani skrbnici a na drugoj strani maloljetnici, odnosno, šticenici. Svi krštenici koji su stigli do upotrebe razuma, punoljetni su kršćani.¹⁴ Odatle prema istom autoru odgoj za kršćansku punoljetnost treba biti u središtu pripreme za sakrament potvrde. Naime, već kod pripreme na sakrament potvrde treba biti jasno kako se u ovom sakramentu radi o vođenju prema, odnosno o uvođenju u kršćansku punoljetnost; radi se o »putu vjere« koji pripravnike vodi k otvorenijem prihvaćanju Kristova poslanja, to jest da budu njegovi svjedoci.¹⁵ U ovom kontekstu nije nevažno sjetiti se zalaganja Karola Wojtyła, sadašnjeg pape Ivana Pavla II. na Drugom vatikanskom saboru za unaprjeđivanje

¹⁰ N. SCHOLL, *Sakramente: Anspruch und Gestalt*, Regensburg, 1995., str. 89. O kršćanskoj zrelosti više u: A. KRESINA, Pojam obnove i zrelosti kršćanskog života po sv. Pavlu, *Bogoslovska smotra*, 36(1966), br. 2, str. 315-332; ISTI, Lik dozrela kršćanina prema novozavjetnim, posebice Pavlovim tekstovima, *Katehist*, 9(1971), br. 1-4, str. 11-15.

¹¹ B. HÄRING, Die Heilkraft der Liturgie, u: *Theologie der Gegenwart*, 4/1993., str. 304.

¹² ŽUPNA KATEHEZA, str. 84.

¹³ N. SCHOLL, *nav. dj.*, str. 90.

¹⁴ *Isto*.

¹⁵ ŽUPNA KATEHEZA, str. 82; usp. također: M. PRANJIĆ, Kateheza u službi sakramenta potvrde, *Kateheza*, 4(1982), br. 4, str. 5-20, posebno str. 7-8; A. STARIĆ, Sadržaji i ciljevi kateheze sakramenta potvrde, *Kateheza*, 4(1982), br. 4, str. 21-24. Kada se govori o sadržaju kateheze o sakramentu potvrde, mora se imati na umu, smatra Starić, »da su teološki doprinosi na ovom području još uvijek vrlo skromni, usprkos mnoštvu pokušaja i prijedloga, odnosno da su ti doprinosi još uvijek provizorni« (*nav. dj.*, str. 21).

svijesti odgovornosti svih vjernika za Crkvu. On je naime po završetku prvog zasjedanja zatražio da nacrt konstitucije o Crkvi mora biti takav »da svima većma posvijesti taj osjećaj odgovornosti za Crkvu«, jer je »ta svijest odgovornosti znak ljubavi prema Crkvi, koja mora vladati kako u biskupima i klericima tako i u laicima«. ¹⁶ On je prema tumačenju našeg najvršnjeg poznavatelja i tumača koncilskih događanja i dokumenata Tomislava J. Šagi-Bunića smatrao da će se na taj način, ako naime konstitucija o Crkvi posveti dostatnu pažnju buđenju te svijesti odgovornosti u svim članovima, »također isključiti opasnost religioznog individualizma u Crkvi, a s druge će se strane izaći u susret duhovnoj potrebi suvremenog čovjeka koji traži da postane uvijek sve više osoba svjesna svojega poziva«. ¹⁷

Kao što je krštenje, tako je i potvrda sakrament kršćanske inicijacije koji podrazumijeva obraćenje, odnosno promjenu života te obvezu odlučnog vjerničkog života. U pripremama treba biti stavljen naglasak na učenje, odnosno vježbanje: kako pripadati kršćanskoj zajednici, kako se osposobljavati za prihvaćanje različitih crkvenih službi, bilo unutar zajednice bilo na društvenom planu. ¹⁸ Pripravniku treba biti jasno kako Potvrda nije nešto provizorno, nego je konačni izbor, barem što se usmjerenja tiče, te kao takva vrijedi za čitav život i određuje sâm život koji zapravo znači poslušnost Duhu i zajedništvo s Duhom. Pečat Duha Svetoga kojim se potvrđenik označuje znači potpunu pripadnost Kristu, trajno predanje njegovoj službi, ali jednako tako, i »obećanje božanske zaštite u velikoj kušnji posljednjih vremena«. ¹⁹ Stoga je veoma važno da kateheza o Potvrdi usmjeruje kandidata da živi iskustvo Duha Svetoga, da budi u njemu iskustvo vjere i spasenja.

Vjera se odnosi kako na adolescente tako i na odrasle, ali vodi računa o godinama i o dobi, i to radi određivanja obveze, a ne radi njezina utemeljenja. Nijedna dob u tom smislu nema monopol na kršćanski život. S teološkog gledišta dob nije važna. Ona predstavlja praktični problem, i to ozbiljan, ali se ne tiče istine sakramenta, niti njegova značenja, kako s pravom napominje Marino Qualizza²⁰, i kako je jasno istaknuto u *Planu i programu župne kateheze u obnovi župne zajednice*: »Gdje postoje žive župne zajednice, koje svojim svjedočkim životom zahvaćaju nove članove, ostvaruje se prostor za življenje i djelovanje iz vjere, te pitanje dobi postaje čak nebitno.«²¹ Dakako da se odrasla dob s pastoralnog gledišta čini

¹⁶ Cit. iz *Acta. Vat. I/IV*, str. 598, zajedno s tumačenjem prema: T. J. ŠAGI BUNIĆ, *Vrijeme sudgovornosti*. Prva knjiga, Zagreb, 1981., str. VII.

¹⁷ *Isto*.

¹⁸ ŽUPNA KATEHEZA, str. 82.

¹⁹ KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, br. 1296.

²⁰ M. QUALIZZA, *Iniziazione cristiana. Battesimo, Confermazione, Eucaristia*, Cinisello Balsamo (Milano), 1996., str. 144.

²¹ ŽUPNA KATEHEZA, str. 84. Opširnije o životnoj dobi za sakrament potvrde tijekom crkvene povijesti vidi u: TH. SCHNITZLER, *O značenju sakramenata. Pomoć za novo iskustvo*, Zagreb,

prikladnijom u smislu da se tada odluke uzimlju i žive kontinuirano, koherentno i uvjereno. Čak i Theodor Schnitzler koji se zdušno zalaže za »ranu potvrdu« jer je između ostalog promatra i kao »opunomoćenje za euharistiju«, priznaje, kako: »Kasna potvrda ima za se iskustvo: mladom kršćaninu potvrda postaje snažniji doživljaj, jasnija samosvijest kršćanskog poslanja, svijest odraslosti. Potvrda pomaknuta u kasniju dob iziskuje živu, svjesnu odluku za kraljevstvo Božje.«²² Dakle, i Schnitzler priznaje da se tu radi o »važnim i autentičnim razlozima«, ali koji po njegovu mišljenju »nisu bez primjesa racionalizma«.²³ No, ovdje se ne namjeravamo upuštati dublje u problematiku potvrdne dobi, nego samo želimo naglasiti kako su dobra priprema i uvođenje u život zajednice, kao i stalna obnova potvrde važnije od same dobi potvrde.

Oni koji posebno ističu važnost individualno-antropološke dimenzije u sakramentu potvrde, podsjećaju, kako su danas, barem što se npr. njemačkog jezičnog područja tiče, svi manje-više postali svjesni, kako ima malo smisla mlade voditi potvrdi skupno po razredima. Ako tu treba biti riječ o individualnoj odluci, onda se ona može postići samo jednim osobnim *da* sakramentu potvrde. Onoga naime koji nije spreman prihvatiti obveze koje su s time povezane, ne bi trebalo pripustiti potvrdi.²⁴ Theodor Schneider je u tom smislu također sasvim jasan kada kaže,

1998., str. 52-54, 59-60. Slojevito i odmjereno promišljanje o aktualnoj pastoralnoj raznolikosti glede pitanja prikladne dobi vidi u: TH. SCHNEIDER, *Segni della vicinanza di Dio. Compendio di teologia dei sacramenti*, Brescia, 1983., str. 124-125; usp. također: J. MUSA, Kada podjeljivati sakrament potvrde?, *Kateheza*, 4(1982), br. 4, str. 25-30.

²² TH. SCHNITZLER, *nav. dj.*, str. 54; Isti autor jedan izlaz iz, prema njegovu mišljenju »zamršenog stanja potvrdne dobi, vidi u tome da opća Crkva i biskupije ponovno priznaju da je potvrda sakrament kršćanske inicijacije, upravljen euharistiji i stoga se podjeljuje samo prije prve pričesti: »Tada bi se potvrda dijelila šestogodišnjacima, euharistija sedmogodišnjacima, najkasnije osmogodišnjacima.« (*Isto*, str. 60). Schnitzler se također zalaže da se uvede i ozakoni kao sakramental *slavlje poslanja* u dobi završetka obveznog školovanja (14-15 godina) koji bi se sastojao u predaji Sv. pisma i raspela (*Isto*, str. 54). O redosljedu tri sakramenta kršćanske inicijacije, kao i o dobi za sakrament potvrde usp. također: B. NEUNHEUSER, O problematici potvrde u kritičkoj situaciji naše kršćanske sadašnjosti, *Svesci*, 95/1999, str. 29-38; Neunheuser je istog mišljenja kao i Schnitzler, te se jasno zalaže da se potvrda dijeli prije prvog slavlja euharistije (*nav. dj.*, str. 37). Marin Škarica sličnog mišljenja, predlaže i daje na uvid zanimljivi prijedlog A. Nocenta, koji omogućuje da se sačuva tradicijom i teologijom i novijim crkvenim dokumentima zatraženo jedinstvo i redosljed sakramenata inicijacije koji bi se trebali primiti u ranom djetinjstvu. Nakon toga bi u višegodišnjoj mistagogiji bio omogućen i zagarantiran odgoj i dozrijevanje u vjeri, nakon čega bi u godinama mladenačke zrelosti slijedio svečani čin svjetsnog prihvaćanja vjere; usp. M. ŠKARICA, Potvrda - sakrament punine dara Duha Svetoga, *Bogoslovska smotra*, 71(2001), br. 4, str. 520-525; A. NOCENT, Sakrament potvrde. Pitanje teoložima i pastirima, *Služba Božja*, 34(1994), br. 4, str. 283-296; N. BULAT, *nav. dj.*, str. 222-225.

²³ TH. SCHNITZLER, *nav. dj.*, str. 54.

²⁴ S. PEMSER-MAIER, *nav. dj.*, str. 91.

ukoliko se dva sakramenta dijele vremenski odijeljeno, »potvrda koja ima za cilj osnažiti krštenje, treba biti podijeljena samo u dobi kada mladi čovjek zamjećuje ili kad se barem pretpostavlja da je u stanju zamijetiti problem interpretiranja života kao i odgovornost koja treba pratiti njegovo ponašanje.«²⁵

Norbert Scholl u tom pogledu spominje praksu nekih župskih zajednica u Njemačkoj gdje župnik, odnosno predvoditelj zajednice ne upućuje osoban poziv na primanje sakramenta potvrde, nego se umjesto toga u župskom listu i u novinama daje obavijest da se katolička mladež od šesnaeste godine može prijaviti za sakrament potvrde.²⁶ Taj je način izabran zbog toga da bi se mladom čovjeku pružila mogućnost da se na osobnu odgovornost odluči za primanje sakramenta. To što smo se kod krštenja dali obdariti, isto tako kao i kod prve svete pričesti, ovdje treba biti upotpunjeno vlastitim i samostalnim *da* vjerničkom putu, koji je do sada možda bio manje osoban, a u buduće bi trebao biti put kojim se u Crkvi i zajednici kroči samostalno i odgovorno.

Sama priprema bi se trebala protegnuti na više mjeseci; u nekim se župama prema Schollinu saznanju na početku niti ne određuje točan datum potvrde. Najprije se želi počekati i vidjeti kako se pojedine grupe kandidata za svetu potvrdu sastaju, kakvo je zanimanje u pripremi, kakve i koje se vlastite inicijative pri tom razvijaju. Uz to treba uvijek dati prostora onim grupama koje intenzivnije rade i koje su možda već jače religiozno socijalizirane i kao zajednica organizirane, kao i onim grupama čiji se članovi možda još nisu mogli ili htjeli konačno odlučiti, i koje zbog toga trebaju duže vrijeme, čiji je zanimanje za vjeru još uvijek nedovoljno razvijeno i gdje bi ga trebalo tek probuditi. Prema mišljenju ekipe koja vodi određenu zajednicu, potvrda se ne bi trebala dijeliti svake treće ili četvrte godine kako to znade biti često slučaj zbog prezauzetosti biskupa, nego po mogućnosti jednom u godini. Norbert Scholl navodi primjer gdje župnik obavještava biskupa otprilike tri mjeseca ranije o terminu za sakrament potvrde koji je isplanirala mjesna voditeljska ekipa. Ako biskup ordinarij ili pomoćni biskup tog dana ima vremena, što je najpoželjnije, tada on dijeli svetu potvrdu. No, kako u međuvremenu i dekani smiju dijeliti potvrdu, u slučaju da je spriječen, biskup za potvrdu ovlašćuje dekana. Na taj je, naime, način onda moguće organizirati relativno male grupe pripravnika za svetu potvrdu te se i samo slavlje svete potvrde može lakše prilagoditi potrebama konkretnih okolnosti.²⁷ Možda nije naodmet na ovom mjestu podsjetiti na ono što u svezi s redovitim djeliteljem potvrde u latinskom obredu kaže Katekizam katoličke Crkve: »Premda biskup može iz važnih razloga, nekim svećenicima dati ovlast da dijele potvrdu, dobro je ipak da je, radi znače-

²⁵ TH. SCHNEIDER, *nav. dj.*, str. 119.

²⁶ N. SCHOLL, *nav. dj.*, str. 91.

²⁷ *Isto.*

nja samog sakramenta, podjeljuje on sâm, ne zaboravljajući pritom da je upravo radi toga slavlje potvrde na određeno vrijeme odijeljeno od krštenja. Biskupi su nasljednici apostola koji su primili puninu sakramenta reda. I stoga, kad oni dijele sakrament potvrde, to jasno označuje da je učinak sakramenta da one koji ga primaju tješnje sjedini s Crkvom, s njezinim apostolskim izvorima i poslanjem da svjedoči za Krista.«²⁸ Vratit ćemo se još na kraju rada konkretnim prijedlozima Norberta Scholle, kako je moguće konkretno organizirati pripremu za sakrament potvrde u relativno manjim sredinama i s manjim grupama, imajući pri tom stalno na umu vrlo podrobno i kvalitetno razrađeni plan i program kateheze za sakrament potvrde iza koje stoji Hrvatska biskupska konferencija i koji uglavnom ima u vidu daljnju i neposrednu pripremu osnovnoškolaca na sakrament potvrde²⁹, no središnji dio članka ipak želimo posvetiti teologiji potvrde; htjeli bismo naime naznačiti i istaknuti nekoliko značajki po kojima je kršćanski život za koji se pojedinac sakramentom potvrde osobno, svjesno, slobodno i odgovorno odlučuje prepoznatljiv, što je to, što ga posebno odlikuje i čini vrijednim i posebnim.

Teološki obzori sakramenta potvrde

Kao prvo treba istaknuti da sakrament potvrde ima svoju autonomiju i posebnost između sedam sakramenata.³⁰ On doduše nije jedini sakrament koji daje Duha Svetoga, ali ga priopćava na vlastit i poseban način. Svaki sakrament, kako napominje Marino Qualizza, čijim se teološkim promišljanjem u ovom dijelu nadahnjujemo, ima svoju posebnost, inače ne bi imao razloga postojati.³¹ Ta se

²⁸ KATEKIZAM KATOLIČKE CRKVE, br. 1313. Tu je svakako zanimljivo spomenuti razloge zbog kojih sv. Toma Akvinski smatra da dijeljenje sakramenta potvrde treba biti rezervirano biskupima koji u Crkvi imaju najvišu ovlast: »Sakrament potvrde je kao konačno dovršenje krštenja: krštenjem čovjek biva izgrađen kao duhovni dom i napisan kao duhovno pismo; no, sakramentom potvrde, kao dovršena zgrada biva posvećen za hram Duha Svetoga, odnosno, kao duhovno pismo biva potpisan znakom križa« (SV. TOMA AKVINSKI, *Summa theologiae*, III, 72, 11.).

²⁹ ŽUPNA KATEHEZA, str. 78-97. Tu je predviđen i skiciran program kateheze za mlade vjernike prije »potvrdeničke godine« (VI.-VII. razr.), potvrdenička kateheza za učenike VIII. razreda kada se uz određene iznimke u nas redovito i priređuje slavlje sakramenta potvrde, te je također stavljen vrlo važan naglasak na župnu katehezu za mlade nakon Potvrde.

³⁰ *Dekret za Armence*, DH 1310; posebno, Tridentski sabor, 7. sjednica, 3. ožujka 1547.: Dekret o sakramentima, DH 1628-1630. Tvrdnjama Tridentskog sabora posebno se žele odbaciti prigovori reformatora koji u nauku o posebnom sakramentu Potvrde vide obezvrjeđivanje krštenja i prevrednovanje biskupske službe, te opasnost od praznovjerja vezana uz ulje pomazanja. U Bibliji ne nalaze mjesto na temelju kojeg bi se moglo zaključiti kako je Krist ustanovio taj sakrament; usp. više o tome u: J. AUER, *Die Sakramente der Kirche*, u: J. AUER - J. RATZINGER, *Kleine Katholische Dogmatik*, sv. VII., Regensburg, 1979., str. 107-108; F.-J. NOCKE, *Sakramententheologie: ein Handbuch*, Düsseldorf, 1997., str. 134-135.

³¹ M. QUALIZZA, *nav. dj.*, str. 115.

posebnost glede potvrde izražava u jasnom odnosu prema Pedesetnici, tj. prema događaju koji je obilježen izlivanjem Duha Svetoga kao snage za svjedočenje Crkvi koja je postala javni događaj. Tu je dakle dar Duha namijenjen Crkvi koja postaje svjesna svoje uloge u povijesti svijeta i koja zbog toga osjeća potrebu da hrabro i bez straha naviješta i svjedoči Božji naum spasenja za čovječanstvo.³² Na tu posebnost jasno ukazuje i *Župna kateheza u obnovi župne zajednice* gdje se kaže kako potvrda ucjepljuje kandidata u povijest pashalnog misterija za izgradnju Crkve, rođene na dan Pedesetnice i naglašava, kako je isti Duh koji se prima u potvrdi i na krštenju, ali se istodobno upozorava kako eklezijalna kvalifikacija u jednom i u drugom sakramentu nije ista: »Dok je u Krštenju Duh početaka, dah života koji počinje, odnosno nova životna energija, u Potvrdi naprotiv Crkva, koja je na djelu, doživljava i predaje Duha koji vodi prema vjernosti i odgovornosti u služenju Kristu. Riječ je dakle o eklezijalnoj uvjetovanosti kršćanskog života. To je život poslanja i svjedočenja.«³³ Karl J. Becker iz kristološke perspektive izražava mišljenje kako sakrament potvrde ucjepljuje kršćanina u onaj trenutak života uskrslog Krista u kojem on od Oca prima Duha Svetoga za druge. U sakramentu potvrda se tako ponavlja trenutak u kojem su apostoli primili Duha Svetoga kako bi dali vjerničko svjedočanstvo za Krista.³⁴

Prema Marinu Škarici, bit i novost sakramenta potvrde sastoji se u tome što nam taj sakrament daje onu posebnu snagu dara Duha Svetoga, koju je Isus primio na Jordanu i kod preobraženja a apostoli na Pedesetnicu, za poslanje nastavka ostvarenja spasenjskog događaja u Crkvi: »Duh Sveti Isusu u utjelovljenju daje ‘biti u svijetu’, a na Jordanu i kod preobraženja daje posebno spasenjsko poslanje – ‘djelovati u svijetu za spas svijeta’. Vjernicima pak Duh Sveti u krštenju daje ‘biti u Božjem narodu’, a u potvrdi posebno poslanje – ‘djelovati za spas toga naroda’.«³⁵ Franz Courth pak iznosi sljedeće mišljenje: »Što je Duh Sveti uzorito za Krista i temeljito za Crkvu, to on čini u potvrdi za svakog krštenika. On dariva dovršenje Božjeg sinovstva u njezinom dvostrukom, uzajamno uvjetovanom oblikovanju: kao snaga za svjedočenje Krista prema vani i kao živo suobličavanje Kristu i svetost prema unutra.«³⁶

Da bismo danas jasnije shvatili sakrament potvrde u njegovu pravu i punom značenju, potrebno je prema Johannu Aueru prije svega dublje shvatiti i uvjerlji-

³² O potvrdi kao sakramentu punine dara Duha Svetoga, Duha Pedesetnice, koji one koji ga prime osposobljava za kršćansko poslanje, to jest da »kao kršćani zajedno s Kristom djeluju za spas svijeta« vidi posebno u: M. ŠKARICA, nav. dj., 497-528; cit. mjesto, str. 525.

³³ ŽUPNA KATEHEZA, str. 83.

³⁴ K. J. BECKER, *Battesimo e confermarzione. Schemi e Bibliografie*, Rim, 1981., str. 81.

³⁵ M. ŠKARICA, nav. dj., str. 526.

³⁶ F. COURTH, *Sakramenti. Priručnik za teološki studij i praksu*, Đakovo, 1997., str. 216.

vije živjeti dvije temeljne istine vjere:³⁷ jedna se odnosi na biblijski nauk o Duhu Svetomu,³⁸ o njegovoj stvarnosti i o njegovu djelovanju u Crkvi i za Crkvu Kristovu na zemlji,³⁹ jednako kao i u životu i za život svakog pojedinog kršćanina u Kristu, a druga se tiče novog shvaćanja Crkve u smislu da je ona poglavito »misijska Crkva«; takvo je shvaćanje potrebno ne samo srcem usvojiti nego i životom potvrditi, ispunjavajući zdušno apostolsku zadaću koja proizlazi iz općeg svećeništva vjernika koje se prima u krštenju i koje se sakramentalnim »karakterom« u potvrdi usavršuje, tako da potvrđenik prima snagu javno ispovijedati vjeru u Krista, i to kao po svojoj službi (*quasi ex officio*).⁴⁰ Naime, kao živi Kristov ud kršćanin smije poput Krista primijeniti na sebe riječi proroka: »Duh Gospodnji na meni je jer me pomaza! On me posla blagovjesnikom biti siromasima« (Iz 61, 1; Lk 4, 18). U tu svrhu je naime kršćanin i primio darove Duha: duh Gospodnji, duh mudrosti i umnosti, duh savjeta i jakosti, duh znanja i straha Božjega.⁴¹ Apostol Pavao pak podržavajući čežnju za darovima Duha, ujedno potiče kršćane u Korintu da nastoje njima obilovati radi izgrađivanja Crkve: προς την οικοδομην της εκκλησίας (1 Kor 14, 12). Taj je apostolov poticaj našao svoju jeku i u dogmatskoj konstituciji Drugog vatikanskog sabora o Crkvi, gdje se među ostalim kaže: »Jedan je Duh, koji na korist Crkvi dijeli različite svoje darove po svome bogatstvu i prema potrebama službâ (1 Kor 12, 1-11). Među tim darovima ističe se milost Apostolâ, pod čiju vlast sam Duh podlaže vjernike obdarene karizmama (usp. 1 Kor 14). Isti Duh, sjedinjujući tijelo sam svojom moći i unutarnjom vezom udova, stvara i potiče ljubav među vjernicima.«⁴² Tamo, dakle, gdje je na djelu Duh Gospodnji, tamo se ljudi povezuju i međusobno razumiju. Različitost nije razlog za zavist i svađu, nego prilika za uzajamni dar i radost.

Kršćanski život opečaćen Duhom Svetim je odlučan i oduševljen život

Analizirajući događaj Duhova kako ga nalazimo opisana u drugom poglavlju Djela apostolskih možemo relativno lako prepoznati obrise kršćanskog života koji

³⁷ J. AUER, *nav. dj.* str. 112-113.

³⁸ A. REBIĆ, Religiozno iskustvo Duha u Bibliji, *Bogoslovska smotra*, 59(1989) br. 1-2, str. 40-66; I. ČABRAJA, Duh Božji u Bibliji: kršćansko-teološka refleksija, *Riječki teološki časopis*, 7(1991), br. 1, str. 23-48.

³⁹ I. GOLUB, *Duh Sveti u Crkvi*, Zagreb, 1975.

⁴⁰ SV. TOMA AKVINSKI, *Summa theologiae*, III, 72, 5, ad 2.

⁴¹ O pojedinim darovima Duha vidi više u *Riječkom teološkom časopisu*, 7(1999), br. 1 koji je izdan kao zbornik pod naslovom »Darovi Duha za naše vrijeme«: T. ROGIĆ, Dar mudrosti, str. 143-148; I. ŠPORČIĆ, Dar razuma, str. 149-154; E. SVAŽIĆ, Dar savjeta, str. 155-159; A. PERANIĆ, Duh jakosti, str. 160-166; F. VELČIĆ, Dar znanja, str. 167-173; M. ŠPEHAR, Dar pobožnosti, str. 174-181; S. ZEC, Dar straha Božjega, str. 182-188.

⁴² *Lumen gentium*, br. 7.

se duguju osobitom daru Duha Svetoga. Prvo što karakterizira taj događaj je upravo ozračje snage, hrabrosti i snažnog oduševljenja. Dar Duha Svetoga se očituje u novoj hrabrosti i u do tada nepoznatoj odlučnosti koja pokreće zajednicu Kristovih vjernika. Pristanak vjerom uz njega koji se događa suradnjom Duha postaje izrazom novog životnog napona i snage. Već sami znakovi koji nagoviještaju prisutnost Duha su više nego izražajni: vjetar i vatra.⁴³ Nije riječ o simbolima i slikama nepokretnosti i straha, nego o simbolima i slikama snage i energije. Možda bismo upravo u tom pogledu s Antom Mateljanom mogli nazvati sakrament potvrde »sakramentom dinamike kršćanskog života«. ⁴⁴ Uostalom, retorički postavlja pitanje M. Qualizza: »Kako može biti nepokretan i ugašen život koji je zasnovan na snazi uskrslog Gospodina i na priopćenju njegova Duha koji osobe čini uistinu novima?«⁴⁵ Ivan Golub u sličnom pogledu ističe kako »Duh Sveti i danas djeluje u Crkvi kao sila što tjera na objavljivanje Radosne vijesti i kao oganj koji podžige na svjedočenje za Krista.«⁴⁶

Kršćanska vjera je stvarno, egzistencijalno i uvjereno sudjelovanje na Kristovu uskrsnuću, a time onda i sudjelovanje na Božjem životu. Takvom pak životu ne može nedostajati karakteristični element života, a to je radost, oduševljenje, hrabrost. Sama snaga svjedočenja koja prati takvu egzistenciju proizlazi iz punine života, i iz radosti koja se živi upravo zbog toga što se sudjeluje na Božjem životu. Iskustvo susreta s uskrslim Gospodinom, uspostavljeno zajedništvo s njime po daru Duha Svetoga, siguran je izvor neiscrpnog oduševljenja koje prati čitav život i koji ga određuje. U tom smislu Pavao VI. u apostolskoj pobudnici o kršćanskoj radosti kaže, kako vazmena radost nije samo radost nekog mogućeg preobražaja: »to je radost s nove prisutnosti uskrslog Krista koji svojim udjeljuje Duha Svetoga da on ostane s njima. Na taj je način Duh Branitelj darovan Crkvi kao neiscrpno počelo radosti Zaručnice proslavljenoga Krista.«⁴⁷

Oduševljenje je iskustvo Božjeg očitstva i očitovanje radosti koja iz toga proizlazi. Radi se o ljepoti kršćanskog života koja je ušla u svoju odlučnu fazu:

⁴³ M. LURKER, *Wörterbuch biblischer Bilder und Symbole*, München, 1978., str. 95-97; 355-357.

⁴⁴ A. MATELJAN, *Dar Duha Svetoga i sakrament potvrde*, Vjesnik biskupije đakovačke i srijemske, 126(1998), br. 1, str. 37.

⁴⁵ M. QUALIZZA, *nav. dj.*, str. 134. Teologiju potvrde u pogledu oduševljenja i vjerničke odlučnosti posebno tumači TH. SCHNEIDER, u: *nav. dj.*, str. 117-128. Prema Tomislavu J. Šagi-Buniću *Kršćanstvo ne može biti umorno*: »To nije ideja čovječja niti zbir čisto ljudskih energija u službi te ideje. Kršćanstvo je odozgo, s neba! To je ideja Božja, to je SILA (DYNAMIS) S VISINA, koja djeluje u ljudima, zadire u sve najintimnije pore čovjekova bića, zahvaća i preobražava i podržava i ojačava i goni!« (ISTI, *Prema civilizaciji ljubavi*, Zagreb, 1998., str. 38).

⁴⁶ I. GOLUB, *nav. dj.*, str. 49.

⁴⁷ PAPA PAVAO VI., *O kršćanskoj radosti*, Zagreb, 1975., III. dio, str. 18.

»Plod je pak Duha: ljubav, radost, mir, velikodušnost, uslužnost, dobrotu, vjernost, blagost, uzdržljivost« (Gal 5, 22-23). Ovaj popis darova Duha koji nije iscrpan na prva mjesta stavlja ljubav, radost i mir. Biti vjernik, utemeljiti svoj život u Kristu znači zapravo živjeti radost života, jer je pronađen život, odnosno onaj tko je Živ, Bog Isusa Krista. Pavao VI. u istoj apostolskoj pobudnici kaže da se duhovna radost koja je plod Duha Svetoga sastoji u tome da ljudski duh nalazi spokoj i duboko zadovoljstvo u posjedovanju trojedinog Boga koga spoznaje vjermom i ljubi ljubavlju koja iz njega proizlazi. Takva radost prema njegovu mišljenju obilježuje onda sve kršćanske vrline. »Tada bivaju preobražene naše male ljudske radosti, koje su u našem životu poput klica više zbilje.«⁴⁸

Iz te životne radosti same se po sebi rađaju sve potrebne i moguće odluke da se taj novi život može živjeti na prikladan način. Vjerničke odluke nisu apstraktni čini volje koja nešto želi postići, nego su rezultat života koji polazeći od zajedništva s Bogom, utemeljuje izbor i posvješćuje ga. Vjernik vođen Duhom Svetim ne bira stoga jer mora nešto činiti, nego bira zbog toga što je pronašao i iskusio život.

Postoji dar koji prethodi izboru i koji ga usmjeruje na prosvjetljujući način. Božji dar prethodi naše odluke i naše izbore, i on im daje vrijednost. Drugim riječima, mistični život shvaćen kao Božje priopćavanje, prethodi naše zalaganje i naše odluke i ujedno ih omogućava. Načelo milosti je ono koje utemeljuje ljudsku slobodu u kršćanskom smislu. U životu treba birati i odlučivati, i to ne jedanput zauvijek i apstraktno, nego svakodnevno i konkretno. U takvoj odluci vjernik usvaja Božji dar i utjelovljuje ga u svoje postojanje.

Vjernički život se ne odvija na automatski i mehanički način, predeterminirano, nego se izražava kroz svjesno prihvaćanje Božjeg dara koji samo tako postaje njegovim, te onda i u stanju da usmjeri čitav njegov život. Kršćanska sloboda je plod Božjega Duha, ali je također i plod prihvaćanja toga Duha. Ona je tako teološki kvalificirana jer se iskazuje u odnosu s Bogom.

Radost kršćanske vjere je prvi način evangelizacije

Crkveni oci, čitava crkvena predaja i učiteljstvo slažu se u tome da sakrament potvrde za prvotni cilj ima svjedočenje evanđelja, odnosno navještaj vjere. No prije nego se prijeđe na svjedočenje, i upravo da bio ono bilo moguće, potrebno je nešto drugo, a to je nutarnji i cjelovit rast osobe u njezinoj antropološkoj, psihološkoj i sociološkoj dimenziji.⁴⁹ Dar Duha je usmjeren postupnom i skladnom rastu

⁴⁸ Isto, str. 19.

⁴⁹ M. QUALIZZA, *nav. dj.*, str. 136.

osobe u pogledu njezine sposobnosti proročkog naviještanja i svjedočenja. Taj dar dakle pomaže osobi da raste u čitavom svom biću, posebno da bi bila sposobna vršiti svoju ulogu u društvu, u odnosu prema drugima. Duh Sveti koji je po sebi Duh okupljanja i povezivanja ima posebnu ulogu u obnovi čovjekovih izvornih komunikativnih sposobnosti, njegove razgovorne i prijateljske društvene naravi; on je naime, u samom Božjem biću Duh priopćivosti, Duh susreta i razgovora, Duh spoznaje i prijateljstva. U tom istom svojstvu on djeluje i u čovjeku stvarnom na sliku Božje interpersonalnosti i društvenosti.⁵⁰ Upravo skladni i integralni rast proizvodi ono raspoloženje koje smo označili kao radost. Ta se karakteristika naročito ističe u Lukinu evanđelju i u Djelima apostolskim da se izrazi stanje i raspoloženje onih koji su obdareni darom Duha Svetoga. U tom smislu prvo poglavlje Lukina evanđelja pruža gotovo svojevrsnu programsku sintezu: Ivan je zaigrao u krilu majčinu; Elizabeta hvali Gospodina, Marija iskazuje svoju zahvalnost, kao što i Zaharija blagoslivlja Boga zbog Ivanova rođenja. A i sâm Isus tako kliče u Duhu Svetomu što je evanđelje objavljeno poniznima i malenima (Lk 10, 21). Prva kršćanska zajednica u Jeruzalemu živi u radosti i u njoj se utemeljuje i živi iskustvo dijeljenja dobara (usp. Dj 2, 42-47; 4, 23-36).

Ako promatramo različite biblijske tekstove, posebno one istaknute u Luke,⁵¹ vidimo kako je ta radost istovremeno i priopćenje, odnosno navještaj evanđelja, i to upravo stoga da se naznači kako je evanđelje takvo, tj. dobra vijest, počevši od onih koji ga naviještaju. Oni ustvari u svom životu očituju vrijednost i istinu onoga što naviještaju. Stoga dar Duha Svetoga dok pomaže rastu osobe u teološkoj perspektivi, tj. u odnosu prema Bogu, čini je prikladnom za svjedočenje već zbog same činjenice što ona sama živi Božji dar.

Dar Duha Svetoga odnosi se dakle na život osobe u vidu njezina razvoja, rasta i punog sazrijevanja. Istina evanđelja nije povjerena niti ovisi o zrelosti vjernika u apsolutnom smislu, jer je ona već od Boga osigurana. No ipak je ta istina povjerena ljudskom posredovanju koje ju utjelovljuje i aktualizira u povijesti. Bez tog posredovanja evanđelje bi bilo izloženo riziku da ostane apstraktna vijest. Ne bez razloga prva aktualizacija evanđelja je vezana uz rađanje i uz život Crkve. Duh Sveti u Crkvi se očituje od samih početaka kao dar radosti i jedinstva. On okuplja zajednicu i povezuje međusobno njezine članove u ljubavi, radosti i međusobnoj solidarnosti (usp. Dj 2, 44-47).⁵² Ta je Crkva kasnije formirana od pojedinaca koji doprinose njezinoj vitalnosti već prema kvaliteti njihova nutarnjeg života, života u Duhu. Vjernik je pozvan na rast, i što je normalno, polazeći u tom upravo od Božjeg dara; on ne postaje nadčovjek, nego čovjek u pravom i normalnom smislu

⁵⁰ A. TAMARUT, *Smijem biti slab. Teologija za svaki dan*, Zagreb, 2000., str. 96.

⁵¹ M. ZOVKIĆ, *Isus u evanđelju po Luki*, Sarajevo, 2002., posebno str. 73-75.

⁵² A. TAMARUT, *Radosni Bog, Riječki teološki časopis*, 8(2000), br. 2, str. 365.

riječi. Duh sinovske intimnosti i slobode budi u vjerniku radost ne samo u povoljnim prilikama nego i u nevoljama i progonstvima (usp. Dj 13, 52; 1 Sol 1, 6).⁵³

Potvrda uključuje vjernika u odgovornost za crkveni život

Liturgija potvrde sažeto se konkretizira u polaganju ruku povezanim s mazanjem uljem i u izgovaranju riječi koje objašnjavaju njihovo značenje.⁵⁴ Polaganje ruku u biblijskoj predaji među ostalim označava prenošenje odgovornosti, zadaća, zaduženja, te sudjelovanje na odgovornosti cijele zajednice.⁵⁵ Uzimanje udjela u odgovornosti u zajednici spada u kvalificirajući element ovog sakramenta. Ne radi se dakle tek o nečem privatnom, o odluci koja određuje samo sudbinu vlastita života, nego je tu poglavito riječ o ulazu u novo crkveno stanje, odnosno položaj. Bitno je shvatiti ovaj aspekt. Kršćanski je život obilježen suodgovornošću i zauzetošću, jer se radi o životu koji se iskazuje u povijesti, tamo gdje se odigravaju i određuju sudbine pojedinaca i čovječanstva. Kršćanin se stoga osjeća pozvanim na svjesno zalaganje unutar i izvan Crkve. Sve se to odvija mirno kada kršćanin postigne i živi svoju zrelost. Ne radi se o kronološki točno označenoj zrelosti, nego o činjenici da se jedno takvo zalaganje očituje maksimalno, kada zrelost postigne svoj maksimum. Treba voditi računa da to ne ovisi o tome kada se primio sakrament, nego o činjenici da ga se primilo.

Jednostrano inzistiranje na dobi potvrde skriva ili otkriva zabrinutost koja nije objašnjena, jer premješta važnost problema od zalaganja na trenutak slavlja. Zalaganje ostaje zauvijek; slavlje traje jedan trenutak. Odgovornost, odnosno pripočavanje odgovornosti događa se u jednom slavlju, u jednom važnom crkvenom trenutku, no njezini se korijeni nalaze u Božjem daru. Ne radi se o sociološkoj, nego o teološkoj investituri. Dar dolazi po snazi Duha Svetoga. Imajući to na umu znači imati ispravan osjećaj za stvarnost i ne pomiješati zalaganje s privatnom gestom dobre volje.

Drugi kvalificirajući element potvrde sastoji se u činjenici da pojedini vjernik biva uključen u crkvenu zajednicu, upravo da bi u njoj i za nju živio svoje svjedočenje i svoj pristanak vjere. Potvrda je usmjerena na prvom mjestu tome da izrazi i ostvari zrelost, odnosno rast Crkve. Prvi je cilj svih sakramenata u njihovom različitom smještaju upravo život i razvitak crkvene zajednice. Jasno je da svaki sakrament ima svoju posebnost koju treba sačuvati i istaknuti upravo stoga jer je

⁵³ *Isto.*

⁵⁴ PAVAO VI., *Divinae consortium*, u: *nav. dj.*, str. 704-707. Sakrament potvrde podjeljuje se pomazanjem krizmenim uljem na čelu koje se izvodi polaganjem ruke i riječima: »Primi pečat Dara Duha Svetoga«. O liturgijskom vidu novog obreda potvrde vidi više u: M. ŠKARICA, *Pastoralno-liturgijski vid sakramenta potvrde, Služba Božja*, 17(1977), br. 3, str. 235-237.

⁵⁵ M. LURKER, *nav. dj.*, str. 130-132.

posebna i vlastita, no eklezijalna dimenzija je izvan sumnje prisutna u svakom sakramentu. Upravo zbog toga što se ona vrlo često zaboravljala, dovelo nas je do određene »privatizacije« sakramenata.

Potvrda dakle smjera prema rastu Crkve u njezinoj konkretnoj stvarnosti koja se sastoji od različitih karizmi, službi i služenja. Pojedinac je za Crkvu i Crkva je za pojedinca, odnosno za osobu. Zajednica omogućava rast osoba, a ona se opet sama hrani i razvija doprinosom pojedinih osoba koje imaju svoje osobne karizme. Bez tog međusobnog djelovanja i te uzajamne izmjene sve bi ostalo nepomično i bez razvoja. Potvrđeni kršćanin sudjeluje na crkvenom životu dajući i doprinoseći svoj doprinos osobnim karizmama. Te karizme osobe primaju na osoban način; Božji se dar naime uklapa u značajke osoba koje ih žive sasvim osobno; one su njihov vlastiti način života.

No, u većini slučajeva sve se to živi uglavnom fragmentarno i ne redovito. Naše crkvene zajednice nažalost češće slične na birokratske zajednice gdje se ispunjavaju određene obveze, umjesto da su sredine zalaganja i dijeljenja gdje se intenzivno živi bogatstvo darova Duha Svetoga. A upravo je to prirodno i vlastito sakramentu potvrde. Teologija i praksa bi trebale povezane u djelovanju i u potpunoj sukladnosti probuditi i razbuditi taj tipičan i izvorni aspekt potvrde. Budućnost Crkve i njezinu učinkovitost kao svjedoka uskrslog Gospodina i njegova spasenja ponuđena ovom svijetu, trebalo bi promatrati u ovom pravcu. Ivan Pavao II. stoga ne bez duboka razloga u svom apostolskom pismu *Novo millennio ineunte* smatra da pred nama u tisućljeću koje je započelo, želimo li biti vjerni Božjem planu i odgovoriti također na duboka očekivanja svijeta, stoji veliki izazov, »napraviti od Crkve dom i školu zajedništva«. ⁵⁶ Naša preobrazba u Krista-Sliku, kako naglašava Ivan Golub tumačeći na temelju 2 Kor 3, 18 djelo Duha u obnovi čovjeka slike Božje, nije odvojena od zajednice Božjega naroda, nije individualistička. »Duh djeluje u zajednici koje članovi, i zajednica kao takva, postaju sve sličniji Kristu-Slici i tako ostvaruju iskonsku Božju osnovu o stvaranju čovjeka: 'Načinimo čovjeka na svoju sliku, sebi slična' (Post 1, 26).« ⁵⁷

Potvrda osposobljava kršćanina uključena u zajednicu da bude prorok i svjedok Kristova vazmenog otajstva

Iz zrelosti i iz uvjerenog sudjelovanja na životu Crkve iznutra dolazi sasvim prirodno do potrebe svjedočenja za potpuno Kristovo otajstvo u koje je vjernik krštenjem zauvijek uveden. Krist je temelj, osnova i korijen crkvenog života. On je dakle središte svega, uvijek dakako u odnosu prema Ocu. Zadaća Crkve je upravo

⁵⁶ IVAN PAVAO II., *Novo millennio ineunte*, Zagreb, 2001., br. 43.

⁵⁷ I. GOLUB, *nav. dj.*, str. 54.

ta da u snazi Duha uprisutni u svijetu Kristov događaj, na poseban način njegovu središnju jezgru, činjenicu vazmenog otajstva. Kršćaninu je dakle potreban Duh, Branitelj Kristov da u njemu svjedoči za Krista, kako bi i on pred svijetom mogao za Krista svjedočiti, i to da bi mogao primjereno svjedočiti, onako kako vrijeme traži. Svako naime vrijeme, kako primjećuje Ivan Golub, ima svoju nijansu optužbe protiv Krista, pa svako vrijeme traži i svoju nijansu svjedočanstva za Krista. »Nema sumnje da Duh, Svjedok za Krista, one koji ga osluškuju nadahnjuje kako treba danas svjedočiti za Krista.«⁵⁸

Specifična dimenzija kršćanske vjere je u tome što je ona označena Božjim darom. Sakramenti su za to efikasni znak za sve temeljne životne situacije.⁵⁹ Njihovom snagom Kristovo otajstvo nije tek spomen ili komemoracija, nego događaj koji se u otajstvu ispunja i aktualizira danas. I zbog činjenice što se aktualizira, ljudi svih generacija imaju mogućnost da ga susretnu osobno a ne samo virtualno snagom vijesti koje se o njemu prenose.

Potvrđeni kršćani su dakle proroci trajne Kristove prisutnosti u našoj povijesti, i istodobno su također proroci i svjedoci tog otajstva u korist cijeloga svijeta. Crkva je po svom zajedništvu s Kristom u službi cijelog svijeta, kao što je i Krist. Proroštvo postaje tako služba u korist svih ljudi.⁶⁰ Snaga Duha Svetoga je ona koja nas u tome usmjeruje i vodi. Stoga je itekako važno, napominje Ivan Pavao II. u apostolskom pismu *Tertio millennio adveniente* »ponovno otkriti Duha kao Onoga koji izgrađuje Kraljevstvo Božje na putu povijesti i pripravlja njegovu punu objavu u Isusu Kristu, animirajući ljude u duhu i dajući da iznikne u življenom iskustvu sjeme konačnog spasenja koje će doći na kraju vremena.«⁶¹ Objava Novoga zavjeta nam pokazuje kako je Krist za život svijeta, za njegovo dobro i za njegovu slobodu. Crkva koja je primila Duha Svetoga nastavlja to poslanje i to služenje. Ona to može činiti jer je Krist u njoj prisutan; ne čini to iz vanjske obveze, odnosno, zapovijedi, nego jer je živeći zajedništvo, također i ona ušla u »duh« služenja.

Potvrda – vrelo kršćanske duhovnosti i mističnog života

U mnogim raspravama o sakramentu potvrde u kojima se s pravom inzistira na primarnu dužnost proročkog svjedočenja, postoji međutim opasnost da se za-

⁵⁸ I. GOLUB, *nav. dj.* 40.

⁵⁹ Usp. E. H. SCHILLEBEECKX, *Krist sakrament susreta s Bogom*, 1992., str. 126-128: »Tako sedam osnovnih trenutaka ljudskog života postaju *kairoi*, to jest spasenjski trenuci u kojima se sam Bog u Kristu pokazuje u obliku koji odgovara našoj zemaljskoj ljudskoj zbilji. Sakramenti postaju vidljivi znak tog spasiteljskog čina što ga Bog radi ljudi osobno izvodi« (str. 126).

⁶⁰ O »proročkom daru Duha« za poslanje u Crkvi vidi posebno u: M. ŠIMUNOVIĆ, *Potvrda - dar Duha za izgradnju Crkve, Riječki teološki časopis*, 7(1999), br. 1, str. 131-141; posebno str. 135.

⁶¹ IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniente*, Zagreb, 1994., br. 45.

boravi na jednu od bitnih dimenzija kršćanskog života, a ta je život u Duhu, odnosno duhovnost; mistični život shvaćen u smislu iskustva Božjeg otajstva. Istina je, naime, da je tijekom stoljeća specijalizacija teoloških traktata dovela do odijeljenosti aspekata koje mogu samo zajedno stajati. Tako da oni koji se danas žale na određenu suhoparnost, odnosno jalovost teologije nisu posve u krivu. U isto se doba doduše razvilo dio teologije s nesumnjivim prednostima za određeno područje ali ne i za ukupan duhovni život, smatra Marino Qualizza⁶².

S teologijom koju je promovirao Drugi vatikanski sabor neki su od tih nedostataka barem načelno nadvladani u vidu teologije koja po svojoj definiciji treba imati u sebi duhovno nadahnuće, dah duhovnosti. Sakramentologija, tj. područje teologije posvećeno sakramentima, »prirodno« je mjesto te duhovnosti koja podrazumijeva i zahvaća različita područja života. Sakrament potvrde na poseban način treba promatrati kao temeljni sakrament za razvijanje, shvaćanje i aktualiziranje tog života u Duhu.

Kršćanski život na prvom mjestu znači iskustvo Boga. Ono se ima zbog toga što nam se je Bog milosno darovao. Mi smo uvedeni u spoznaju Boga ne na teoretski i apstraktni način, ne dugim i oštroumnim umovanjem, nego stoga što smo primili Božjega Duha koji ispituje Božje dubine. Sveti Pavao na izvanredan način opisuje to jedincato iskustvo kršćanina: »A nama to Bog objavi po Duhu jer Duh sve proniče, i dubine Božje. Jer tko od ljudi zna što je u čovjeku osim duha čovječjega u njemu? Tako i što je u Bogu, nitko ne zna osim Duha Božjega. A mi, mi ne primismo duha svijeta, nego Duha koji je od Boga da znamo čime nas je obdario Bog« (1 Kor 2, 10-12).

Spoznaja Boga, što je dar Duha, zajedništvo je života s njime a onda i promjena života. Vjernik već živi u zajedništvu s Bogom, »osobno« ga poznaje, premda ne može iscrpsti njegovo otajstvo. Duhovnost znači život u Bogu; iz njega izbija svaka radost i nalazi temelj svako zalaganje i svaki apostolat. Onaj tko je doživio snagu Duha ne boji se postaviti pitanje: Što mi je činiti? (Dj 2, 37; 22, 10). On je otvoren novim i nepredvidivim mogućnostima života. Čini se, kako bi se moglo reći da siromaštvo kršćanskog svjedočenja, pa i samo siromaštvo kršćanskog života nakon sakramenta potvrde nalazi svoje objašnjenje u činjenici što on nije doživljen kao osobni i preobražavajući susret s Bogom, nego radije kao istek jednog određenog roka.

Duhovni život je prvi veliki dar i pravo vjerničko bogatstvo. Budući se on podudara sa zajedništvom s Bogom, izvor je neizrecive radosti i počelo svake slobode. Duhovan čovjek nije omeđen mjestom, okovan službom ili naslovom; ne brine se tjeskobno za sutra; povjerava se vjetru Duha i ruci Nevidljivoga. Predan

⁶² M. QUALIZZA, *nav. dj.* str. 141ss.

je Božjim mogućnostima.⁶³ Duhovnim životom vjernik sudjeluje na Božjem životu i na Božjoj slobodi. Vjernički navještaj, svaka evangelizacija i svako vjerničko zauzimanje rađa se iz radosti zajedništva s Bogom, iz radosti života koji smo primili od Boga i koji nas nosi k Bogu. Ako je evanđelje dobra vijest koju nam je Krist donio, onaj koji živi život u Duhu iz osobnog iskustva zna da je to doista tako, te za to može posvjedočiti. Duhovnost je dakle duša svakog apostolata, svakog svjedočenja i svakog proroštva.

Konkretni prijedlozi za pripremu na sakrament potvrde

Kako bi sakrament potvrde bio shvaćen i doživljen kao osoban i preobražavajući susret s Bogom u kojem bi pojedinac Crkvu u koju je krštenjem uveden mogao otkriti i doživjeti kao djelatni prostor Duha u kojem želi potpuno svjesno, odgovorno i založeno živjeti i djelovati, potrebna je dobra i temeljita priprema. Već smo ispred spomenuli kako je ona važnija od same dobi potvrde. Postoje razni prijedlozi i vrlo vrijedna nastojanja brojnih pastoralnih djelatnika na tom području i u nas. No kako se radi o vrlo zahtjevnom djelu nikad dovoljno dobrih ideja i planova, iskustva drugih sredina i situacija kojima se možemo bar djelomično nadahnuti i možda u nekom segmentu okoristiti, odnosno, svoja iskustva nadopuniti. Nacrt pripreme koju je predložio Norbert Scholl, i koju ćemo ovdje pokušati predstaviti dakako da odmah može naići na primjedbu kako je u nas vjerničko ozračje ipak još uvijek drukčije od njemačkog i ne da se usporediti s našim, što je samo djelomično točno jer nažalost, po onom što primjećujemo nakon primitka potvrde kod naših krizmanika, ne pruža nam razlog za veliko zadovoljstvo; teško nam je reći da velika većina naših krizmanika svjesno i s punom odgovornošću izgovara *da* svom krštenju i da počinje punim jedrima živjeti svoj kršćanski život i poslanje.⁶⁴

Schollin prijedlog se prvenstveno odnosi na relativno manje sredine, s otprilike 4000 katolika i zasniva se na radu s malim grupama. Za pripremu koja je detaljno osmišljena, predviđeno je vrijeme od devet mjeseci. Ono je podijelje-

⁶³ A. TAMARUT, *Smijem biti slab*, str. 63.

⁶⁴ Na jedno općenito nezadovoljstvo sadašnjim iskustvom sakramenta potvrde ukazuje A. DOMAZET, Sakrament potvrde između vjeronaučnog znanja i vjerskog iskustva, *Crkva u svijetu*, 36(2001), br. 1, 7-26. Naznačujući pomake u doživljavanju, razmišljanju i potrebama mladih, Domazet naglašava potrebu da priprema krizmanika mora voditi računa o zahtjevu za životnom motivacijom vjere: »Uvođenje mladih u prostore življenja vjere traži mistagošku sposobnost u otkrivanju odnosa s Bogom. Osobito četiri elementa čine bitne sastavnice uvoda u kršćansko iskustvo Boga: povezivanje svakodnevnih životnih iskustava s darom i iskustvom Duha Svetoga, posredovanje iskustva osobne Božje ljubavi, organiziranje kreativnih liturgijskih slavlja, te uvođenje u iskustvo osobne molitve« (*nav. dj.*, str. 7).

no u tri razdoblja: organiziranje grupa, iskustvo grupe i kateheza o sakramentu potvrde.⁶⁵

U prvoj fazi – *organiziranje grupa* – trebaju biti stvoreni temelji za cjelokupno razdoblje pripreme. Stoga o uspjehu te faze ovisi uopće uspjeh cjelokupne pripreme. Grupe mladih od otprilike pet-šest članova koji su se prijavili za sakrament potvrde te dva-tri samo malo starija pratitelja (katehete) koja su se za to svojevrijemno stavila na raspolaganje sastaju se kroz šest tjedana jednom tjedno u jednom prikladnom prostoru koji ne mora nužno biti župna dvorana ili župni stan. U toj fazi nije u prvom planu obrađivanje određenih tema, već zajednički rast unutar grupe. Mladi bi se trebali iz bližega upoznati i jedni prema drugima učvrstiti povjerenje. Treba nastojati da se uklone neugodnosti koje članovi eventualno imaju jedni pred drugima te da se tako ostvari mogućnost da se jedni drugima mogu ispričati i da mogu između sebe izmijeniti iskustva iz svog života, svoje nade, bojazni, razne poteškoće. Kod organiziranja takvog tjednog susreta posebnu važnost treba staviti na igru i kreativne izražajne forme. Daljnji bitni element je planiranje zajedničkog vikenda, i to tri do četiri grupe pripravnika zajedno. Faza upoznavanja tako može biti skraćena, ali istodobno snažno intenzivirana. Takav vikend između ostalog na pozitivan način utječe na odnos prema pratiteljima.

U drugoj fazi – *iskustvo zajednice* – pripravnici na sakrament potvrde trebaju se upoznati s konkretnom župskom zajednicom, s njezinim različitim zadaćama, službama i grupama. Za to treba rezervirati vrijeme od otprilike deset tjedana kada se mladi ne sastaju više redovito jednom tjedno, nego samo onda kada organiziraju zajedničke akcije i posjete; sastaju se radi njihovih priprema i pospremanja. Ova se elastičnost čini nužnom da se pripravnike i njihove pratitelje ne preoptereći. Pratitelji pojedinih grupa izrađuju prijedloge i smišljaju mogućnosti za suradnju ili za upoznavanje određenih zajednica; planiraju posjete i upoznavanje s određenim ustanovama. Pripravnici mogu birati što ih posebno zanima⁶⁶:

- posjet staračkom domu, bolnici, centru za rehabilitaciju i drugim sličnim ustanovama
- upoznavanje različitih skupina djece i mladih u župskoj zajednici
- sudjelovanje na sjednicama župskog vijeća ili na susretu drugih grupa u zajednici (mlade obitelji, liturgijski kružok, i sl.)
- posjet župskoj kući i razgovor sa župnikom

⁶⁵ N. SCHOLL, *nav. dj.*, str. 92ss.

⁶⁶ Vrlo korisne ideje koje se mogu ostvariti u ovoj fazi nudi također *Župna kateheza u obnovi župske zajednice* gdje se napominje važnost odgoja za crkvenost i pripadnost određenoj mjesnoj ili partikularnoj Crkvi, te upućuje na »žive vjerničke krugove« (str. 84). Posebno puno praktičnih ideja od kojih su neke vrlo slične onima što ih navodi Norbert Scholl, u *Župnoj katehezi* može se naći u dijelu gdje se govori o župnoj katehezi za mlade nakon potvrde, o važnosti vjerničkog djelovanja i stvaranja tzv. operativnih skupina (str. 92-93).

- sudjelovanje u župskim proslavama
- posjeti starijim i bolesnim članovima župske zajednice
- zajednička priprema i oblikovanje službe Božje, križni put za mlade
- hodočašće u jedno svetište ili koju poznatiju crkvu, samostan
- susret s onima koji rade s ovisnicima o drogi
- akcije vezane uz Treći svijet

Treća faza je rezervirana za *neposrednu pripravu na sakrament potvrde*. Iskustva dviju prethodnih faza trebaju sada biti konfrontirana s teološko-pastoralnim pitanjima, te s tog gledišta nanovo, još jednom objašnjena. Vrlo važna uloga pratitelja je u tome da uspostavi vezu s onim što je do tada postignuto u pripremi, kako pripravnici ne bi stekli dojam da sada počinje nešto potpuno novo. Pratitelji imaju sada vrlo odgovornu zadaću; oni trebaju pripravnici dati poticaje za samostalno, kritičko promišljanje i promatranje; trebaju im oprezno pomoći da svoja iskustva dovedu u korelaciju s kršćanskom vjerom; njima, naime, mora postati jasno kako vjera i život nisu dva bitno različita svijeta, nego da su ona najtješnje međusobno povezana. Pripravnici trebaju naučiti shvaćati, što znači biti kršćanin, što je kršćanska zajednica i što ona treba biti, što znači punoljetnost u Crkvi, kakav je odnos vjere prema svijetu i kako bi on mogao izgledati. Za tu vrlo odgovornu i važnu zadaću nužna je temeljita naobrazba suradnika u katehezi za potvrdu.

Teme koje u preostalih dvanaest tjedana mogu i trebaju biti raspravljane su veoma brojne:

- smisao života
- Bog (postoji li?, slike Boga, Božji tragovi u mom životu i u svakidašnjici)
- Isus (osoba, ponašanje, zahtjev, današnje značenje)
- Zajednica (zadace, službe, razumijevanje zajednice)
- Crkva (problematika institucije, Crkva rasprostranjena po svem svijetu)
- Sakramenti (ključne točke u životu, znakovi i simboli)
- Potvrda (odnos prema krštenju, Duh i zao duh, Isusov Duh, život po Duhu Isusa Krista, opiranje, uspravan hod, punoljetan kršćanin)
- Pokora (grijeih i oprostjenje)
- Bogoslužje (zajedništvo jedni s drugima i s Isusom)
- Molitva (iskustva, meditacija, vježbanje šutnje)

S danom potvrde ne bi smjelo biti zaključeno uključivanje mladog kršćanina u život zajednice. Dušobrižničko nastojanje oko potvrđenika ne smije se prekinuti. Ovaj je aspekt posebno snažno naglašen i u *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*: »Kateheza u pripravi za sakrament Potvrde, kao i cjelokupan rad s mladima, treba voditi računa o onom *poslije*, to jest o modalitetima i uvjetima koji omogućuju nastavak

puta vjere.«⁶⁷ Posebno je hvalevrijedno ako grupe pripravnika i nakon potvrde nastave postojati. U razgovoru jedni s drugima, s kumovima, s dušobrižnicima i sa svima koji su sudjelovali u pripremi na potvrdu, potvrđenici mogu još više produbiti svoju vjeru i mogu se još više uključiti u život svoje župske zajednice ... »I ne kao posljednje, iz takvih grupa mogu doći poticaji koji mogu biti na dobro cijeloj zajednici.«⁶⁸

Na kraju svog skiciranog prijedloga pripreme za sakrament potvrde Norbert Scholl postavlja pitanje nije li to sve skupa u ovom planu pretjerano i nerearno. Mogu li preopterećeni župnici još dospjeti prije svega pružiti intenzivnu naobrazbu pratiteljima pripravnika za sakrament potvrde. Mogu li se još uvijek naći prikladni pratitelji, katehete koji razumiju i govore jezik pripravnika, koji se još mogu nositi s njihovom, nerijetko oštrom kritikom kao i s ravnodušnošću koju ponekad pokazuju? Postoje li još žive i kreativne zajednice koje privlačno djeluju na mlade ljude i koje ih pozivaju na angažman? Ili je rezignacija već tako daleko dospjela? »Potvrda je često za odrasle 'svečanost kojom se opraštaju' od Crkve. To vrijedi posebno tamo gdje na temelju još uvijek važećih narodno-crkvenih struktura gotovo sve djevojčice i dječaci jednog godišta primaju potvrdu.«⁶⁹

Naslijedene forme kršćanskog-crkvenog života idu kraju. Moraju se krčiti novi putovi. »Promišljanja moraju biti usmjerena tome kako odraslim mladim ljudima otkriti i ukazati na povezanost kršćanske vjere i svakidašnjeg života, i kako se nositi s iskustvima pripravnika za potvrdu, s njihovim poteškoćama s kršćanskom vjerom i s crkvenom praksom.«⁷⁰

Ivan Pavao II. u apostolskom pismu *Novo millennio ineunte* izražava duboko uvjerenje: »Ako je mladima Krist predstavljen sa svojim pravim licem, oni to osjećaju kao uvjerljiv odgovor i sposobni su prihvatiti tu poruku, premda je zahtjevna i obilježena križem.«⁷¹ Duh Sveti im naime otkriva u Kristu tajnu prave slobode i duboke duhovne radosti. Isti im Duh objavljuje u Kristu najvećeg prijatelja i ujedno odgojitelja bilo kojega istinskog prijateljstva. Ako je Crkva, Duhom Svetim obnovljena, uistinu »prava mladost svijeta«, pita se u apostolskoj pobudnici o kršćanskoj radosti papa Pavao VI., kako da onda mladi od nje ne očekuju »da im prenosi tajnu svoje vječne mladosti, a time i radost njihove mladosti?«⁷²

⁶⁷ ŽUPNA KATEHEZA, str. 90. Tom je razdoblju posvećeno i najviše pozornosti (str. 88-97).

⁶⁸ *Gemeinsame Synode der Bistümer in der Bundesrepublik Deutschland*. Offizielle Gesamtausgabe, Bd. 1: Beschlüsse der Vollversammlung, Freiburg, 1976: Beschluß »Schwerpunkte heutiger Sakramentenpastoral«, A, 3.4.4.

⁶⁹ *Die deutschen Bischöfe - Pastoral-Kommission*, Sakramentenpastoral im Wandel. Überlegungen zur gegenwärtigen Praxis der Feier der Sakramente - am Beispiel von Taufe, Erstkommunion und Firmung. Hg: Sekretariat der deutschen Bischofskonferenz, Bon, Juli 1993., str. 48.

⁷⁰ *Isto*, 52s.

⁷¹ IVAN PAVAO II., *Novo millennio ineunte*, br. 9.

⁷² PAVAO VI., *O kršćanskoj radosti*, VI, str. 30.

Zaključak: Radost zbog otkrića skrivenog blaga i dragocjenog bisera

U radu smo se usmjerili na sakrament potvrde imajući pred očima prije svega mlade ljude, mladiće i djevojke koji su kršteni kao djeca i koji bi se sakramentom potvrde trebali još tješnje povezati s Kristom, učiteljem, pastirom i svećenikom; potpunije se uključiti u Crkvu kao djelatni prostor Duha, kao i u njeno poslanje. Posebni smo naglasak stavili na individualno-antropološki aspekt prema kojem je potvrda milosna prilika i zadaća da mladi čovjek osobno, svjesno i odgovorno prihvati svoje krštenje, te se odlučno opredijeli za put vjere. Da bi mladi čovjek mogao doći do takve odluke potrebna mu je pomoć onih koji su uznapredovali na putu vjere i žive iskustvo Duha, pa smo stoga naglasili važnost planske, temeljite i organizirane pripreve na sakrament potvrde. U tom smislu smo upozorili na kvalitetan i detaljno razrađen Plan i program koji su za naše prilike na prijedlog Hrvatske biskupske konferencije razradili Milan Šimunović i Bernardin Škunca, ali smo također smatrali korisnim predstaviti i nacrt pripreme za potvrdu Norberta Scholle u kojem se odražava ponešto drukčija crkvena i pastoralna situacija, u ovom slučaju njemačka, a kroz koju se očito nazire i drukčije oblikovano razdoblje crkvene povijesti, »u kojem će se kršćanstvo opet nalaziti u znaku zrna gorušice, u prividno beznačajnim, malim skupinama koje će se svom snagom boriti protiv zla i u svijet unositi dobro što će svijetu približiti Boga.«⁷³

Središnji i nosivi dio članka posvećen je teologiji sakramenta potvrde, odnosno, po našem mišljenju nekim posebno važnim kvalitetama i vrijednostima kršćanskog života koji proizlaze iz dara Duha u sakramentu potvrde. Ključni i najčešći pojam koji smo u tom kontekstu koristili svakako je radost koja, da se u zaključku poslužimo biblijskim slikama, proizlazi iz otkrivenog blaga na njivi (Mt 13, 44), odnosno pronađenog dragocjenog bisera (Mt 13, 46) zbog kojeg je čovjek »sav radostan« spreman prodati sve što ima i kupiti tu njivu, odnosno pronađeni biser za kojim je tragao. Ne bi li se upravo u tom pravcu trebala kretati svaka priprema na sakrament potvrde kada je posebno riječ o mladima koji su kao mala djeca primili sakrament krštenja; pomoći, dakle, mladom čovjeku koji je kao dijete kršten da u sebi otkrije »skriveno blago« kraljevstva Božjega, »dragocjeni biser« koji je u nj položen sakramentom krštenja?! Samo iz takva životna iskustva može doći do duboke duhovne radosti i oduševljenja koje je sposobno preusmjeriti život, dovesti do osobnih i radikalnih odluka za put vjere.

Sakrament potvrde trebao bi stoga prije svega biti slavlje u kojem se u snazi Duha očituje radost i zanos vjere, sreća zbog otkrivenog blaga, ali i slavlje s kojim počinje novi život utemeljen na otkriću »dragocjenog bisera«, život »dostojan Go-

⁷³ J. RATZINGER, *Sol zemlje. Kršćanstvo i Katolička crkva na prijelazu tisućljeća. Razgovor s Peterom Seewaldom*, Zagreb, 1997., str.16.

spodina«, plodan svakim dobrim djelom; život otvoren daljnjem rastu u spoznaji Božjoj (Kol 1, 10). Iz osobno doživljenog iskustva Života koji nam se očitovao, nastaje neodoljiva nutarnja potreba da za taj Život svjedočimo; imamo, naime, neodoljivu osobnu potrebu da i druge pozovemo u zajedništvo s nama, odnosno u zajedništvo s Ocem i sa Sinom njegovim Isusom Kristom (1Iv 1, 2-4). Duh radosti i oduševljenja za Isusa Krista koji je vlastit sakramentu potvrde tjera nas da svoju radost upotpunimo radošću onih koji su možda još izvan spomenutog zajedništva. I ako bismo se na samom kraju usudili reći kako je sakrament potvrde, sakrament kojim se osobno i svjesno prihvaća suodgovornost u Crkvi, odnosno za Crkvu i za njezino apostolsko poslanje u svijetu, onda ta odgovornost, odnosno, suodgovornost nipošto ne dolazi po izvanjskom i nametnutom nalogu, nego proizlazi iz neodoljive snage Duha kojom smo iznutra »zahvaćeni od Krista« (Fil 3, 12) i opremljeni za »djelo služenja«, osposobljeni da izgrađujemo Tijelo njegovo koje je Crkva (Ef 4, 12; Kol 1, 24) i budemo »sol zemlje« i »svjetlost svijeta« (Mt 5, 13-14), kvasac u društvu i svijetu u kojima živimo (Mt 13, 33).

Summary

CHRISTIAN LIFE SEALED WITH THE GIFT OF THE SPIRIT IN THE SACRAMENT OF CONFIRMATION

The author of this article has directed his attention towards the sacrament of Confirmation keeping in mind above all else, young people and the youth, who were baptized as children. They should be, according to the sacrament of Confirmation, even more associated with Christ, the teacher, shepherd and priest, and more intensively involve themselves in the Church and her mission as active place of the Spirit. Particular emphasis is placed in the article on the individual and anthropological aspect, according to which the Confirmation is a opportunity of grace and duty so that the young person can consciously and responsibly accept his Baptism, and decided to choose the path of faith. A young person arrives as if aided by those who have advanced on the path of faith and a living experience of the Spirit, hence the article emphasis the importance of a planned, foundational and organized preparation for the sacrament of Confirmation. The author draws attention to the quality and detailed Plan and program, recommended for Croatia by the Croatian Bishop's Conference and formulated by Milan Šimunović and Bernardin Škunca. He has considered it to be useful to present the plan and program regarding the preparation for Confirmation by Norbert Scholle, in which a somewhat different ecclesiastical and pastoral situation is taken into consideration, particularly the German experience through which it is evident that a different period is being formed in Church history, »in which Christianity will again become a sign of a mustard seed, superficially irrelevant, into small groups who shall by their strength oppose evil and bring good into the world, and based on drawing the world closer to God«.

The author devotes the main part of the article to the theology of the sacrament of Confirmation, and according to his thinking, to some specially important qualities and values of Christian life that emanate from the gift of the Holy Spirit in the sacrament of Confirmation. The most important and seldom used concept in this context is, of course, the joy which emanates from discovering the hidden treasure in the field (Mt 13:44), and the finding the precious pearl (Mt 13:46). This finding causes man to be »joyful« and prepared to sell all that he has so as to buy the field or the found pearl. Having taken this into consideration, the author presents question: When speaking of the youth who have received the sacrament of Baptism, shouldn't perhaps every preparation for the sacrament of Confirmation accommodate those who have as children received the sacrament of Baptism; helping, therefore, the young person who was baptized as a child, to discover in himself the »hidden treasure« of the Kingdom of God, »the precious pearl« upon which the sacrament of Baptism is founded?! Only from such a life experience, according to the author's views, can there come to the deep spiritual joy and enthusiasm that is capable to redirect life, and to bring it to a personal and radical decision for a journey of faith.

According to the author's views the sacrament of Confirmation should be above all else, a celebration in which by the power of the Holy Spirit, is revealed a joy and ecstatic faith, a happiness due to discovering the treasure, and a celebration which begins a new life founded upon the discovering of the »precious pearl« and life »worthy of the Lord«, fruitful with every good deed; and life open to further growth in the knowledge of God (Col 1:10). From a personally lived experience of life revealing itself to us, there exists an irresistible inner need that we be witness for Life. Namely, we have an irresistible personal need that we invite others into the community we belong to, into a community with the Father and his Son Jesus Christ (1 Jn 1:2-4). The Spirit of joy and enthusiasm for Jesus Christ belonging to the sacrament of Confirmation urges us to perfect our joy by those who are perhaps outside of the mentioned community. If we should finally remain convicted enough to say that the sacrament of Confirmation is a sacrament that personally and consciously accepts co-responsibility in the Church, for the Church and her apostolic mission in the world, then that responsibility or co-responsibility, does not come from an outward and imposed command, but arrives from the irresistible strength of the Spirit with which we are internally »taken hold of by Christ« (Phil 3:12), and equipped for the »work of the ministry«, made competent for the up-building of the his Body which is the Church (Eph 4:12; Col 1:24) and that we shall be the »salt of the earth« and the »light of the world« (Mt 5:13-14), the yeast in society and the in world in which we live (Mt 13:33).

Key words: Confirmation, Holy Spirit, Church, joy, co-responsibility, apostolate, witnessing, community.